

spurgt, om han var uskyldig, hvortil han havde svaret ja, men tilføjet, „at hun derom ej maatte videre friste ham, som hun og havde lovet.“ Paa Branddagen var det tørt Vejr og temmelig stærk Blæst, og da Jonassens Hus laa omgivet af en Del straatækte Ejendomme og Ilden bar over paa Genboens Niels Larsens Gaard, bevirkede disse Omstændigheder, at Skaden fik et saa stort Omfang. Det nedbrændte Hus var assureret for 950 Rbdlr. Sølv, og Totalbeløbet af den ved Ildspasættelsen afstedkomne Skade blev opgjort til ialt 65156Rbdlr. Sølv, en efter den Tids Maalestok ret anselig Sum.

Morten Jonassen, der var 65 Aar gl., var født i Varde og havde boet her de sidste 27 Aar. Han havde aldrig før været straffet, ligesom ogsaa hans Sognepræst gav ham det bedste Lov. Men det hjalp alt sammen intet. Højesteretsdommen, der faldt 28. November 1821, gik ud paa Halshugning med Økse, „og Hovedet saavel som Kroppen derefter lægges paa Stejle.“ Ved kgl. Resolution af 9. Januar 1822 bestemtes, at Dommen skulde fuldbyrdes, dog saaledes, at den henrettedes Hoved og Krop fritoges for at lægges paa Stejle.

Hedeopdyrkning.

Af *J. Chr. Frederiksen.*

I vore Dages rastløse Tid kan det ofte være menende at standse et Øjeblik og i Mindet søge Fædrenes Spor. Tænker man sig blot ca. 60 Aar tilbage i Tiden, da Hedens Pionerer sled med den karrige Jord for Udkommet, faar man andre Livsbilleder frem end i vor Tid. En Generation fulgte der i Nøjsomhed og Sparsommelighed opdrog en Slægt, der

brød sig Vej og gennem Andelsselskaber skaffede sig bedre økonomiske Kaar. Det er en af disse Pionerer, jeg i det følgende vil drage frem.

Hans Jessen var født 1839 i Terpling, Aastrup Sogn, og hans Hustru, Kirsten Sørensen, var født 1856 i Lintrup. De holdt Bryllup 1873 og boede derefter nogle Aar hos hendes Fader, Søren Gerhardsen i Lintrup, Holsted Sogn, hvor han, foruden at hjælpe til med Gaardens Drift gik paa Daglejerarbejde i Omegnen samt udførte noget Dræningsarbejde paa Akkord i Tvile (Aastrup Sogn). 1876 købte de en Hede delod fra Gaarden paa 42 Td. Land for 1400 Kr. — Det var det meste af den Udmark, som ved Udskiftningen 1793 blev tillagt Gaarden, og hvorom det i Landvæsenskommissionsforretningen hedder: Hans Hede faar han til Nord norden Krat-Vang samt tilige Clemer-Mærsk Mose, saa meget, som hans Maal kan indtage. Hans Eng tager han ved Klelund Markskel.“ Heden der var beliggende paa begge Sider af den gamle Drivervej, er iøvrigt omtalt i „Fra Ribe Amt“ 1926 Side 305, som den Hede, hvor „Tammes Kæsten“ sloges med Studedriverne. Af de 42 Td. Land var kun opdyrket ca. 4 Td, hvis Agre var beliggende paa forskellige Steder eftersom man havde anset Jorden bedst egnet til Dyrkning. Med Hensyn til Driftsmaaden havde Svigerfaderen i Omdriften her skiftet med Rug og Boghvede ialt 11 Gange i Træk, og den eneste Kunstgødning, den havde faaet, var Aske fra Hedetørv — de blev samlet i lange Miler, som antændtes indvendig fra, og saa vidt muligt under Brændingen holdtes tillukket, saa Ilden ikke slog igennem, forinden det hele var i Glød — saa de fattige Hedeagre var i høj Grad udpinte, Afgrøden ringe, og de blev i Hviletiden isprængt baade med Mos

og Lyng, saa ikke engang Silke- og Senegræs kunde trives.

Her blev nu i den kulsorte Hede 1876 bygget 2 smaa Huse hver paa 6 Fag, henholdsvis til Salshus, Stald og Lade, tækket med Lyng, primitivt indrettet og kun forsynet med det aller nødvendigste. Det første Aar havde de kun 1 Ko, og den samme kunde ikke fodres med den Avl, der var, men H. J. lejede saa lidt Græs i Tvile Enge og fik derved lidt Hø til Hjælp. De tre første Aar gik han stadig paa Arbejde i den ny anlagte Klelund Plantage, hvor han gravede Plantehuller paa Akkord, men Fortjenesten var kun lille, og Kosten, han fik, var for tarvelig til saa strengt et Arbejde, hvorfor han maatte bede sin Kone om at faa lidt kraftigere Mad, thi ellers kunde han ikke holde det ud.

Om Foraaret 1879 købte han et Par smaa Stude, som han dog maatte sælge om Efteraaret, da han ikke havde Foder til dem om Vinteren. Han fik dog et Par igen næste Foraar, og da han havde Lyst til Handelen, blev de ofte omsat, ligesom han ogsaa handlede med den øvrige Del af Besætningen, samt undertiden handlede lidt med Kreaturer, Faar og Lam udenom, naar det bød sig, og paa den Maade indtjente han en Ekstraskilling. I disse Aar brækkede han en Del Hede, idet han tidlig om Morgen, forinden han gik paa Arbejde, og om Aftenen, naar han kom hjem, ofte pløjede et Bed. Naar han saaledes havde brugt Studene om Morgen, var det gerne hans Kones Arbejde at spænde dem fra, medens han fik sin Davre, ligesom hun ogsaa i Foraarstiden selv spændte dem for og harvede i Marken, saa paa den Maade hjalp de trolig hinanden og nyttede Tiden godt. Endvidere fik de indhegnet en lille Have, som han kulegravede ved Maaneskin. Men for at faa vi-

dere Udbytte af Jorden maatte der merges, og det var ikke saa lige til, da der var 5 a 6 Alen til Mergel, og kontante Penge havde de ikke mange af. Da paa- tog han sig et Stykke Vejarbejde paa 1½ Kilometer ved den ny Landevej Holsted Donslund Mølle, der blev udliciteret 1882, men der skulde jo ogsaa Penge til. Han forsøgte at laane, men fik den Besked, at han jo kunde blive ruineret ved at paatage sig et saa ukendt Arbejde; men han vidste, at kunde han ikke paa en eller anden Maade skaffe sig nogen Fortjeneste, maatte han alligevel gaa fra det hele. Det lykkedes ham trods mange Genvordigheder at faa Arbejdet udført, og det gav ham endda en Fortjeneste paa 400 Kr. Netto. Derefter gik han rigtig i Gang med at merge og holdt nu ogsaa bedre og stærkere Stude, der kunde bestille noget mere. 1883 havde de 3 Køer, 2 Stude og nogle Faar til Stadighed. Aaret efter 4 Køer og desuden byttede han Studene bort for en Følhoppe, som han dog et Par Aar efter solgte og købte 2 Plage i Stedet, men da det stadig kneb at faa Foderet til at slaa til Vinteren igennem, plukkede han tidligt om Foraaret et stort Læs Lyng, som han gerne afsatte i Darum ved Ribe og kom tilbage med et stort Læs Halm i Stedet. 1887 byggede han 13 Fag Hus til Stald og Lade, da det gamle ikke kunde staa læn- gere, men for at klare Udgifterne maatte han samtidig optage et Laan i Kreditforeningen. Samme Aar købte han atter et Stykke Hede af sin Svigerfader, den- gang paa 16 Td. Land, for 400 Kr., og 1896 2 Td. Land Kjær, saa nu var Gaardens Areal altsaa paa 60 Td. Land.

Jorden, der er af daarlig Bonitet, for det meste med Blysand i Plovfurens Tykkelse, var ikke altid hjem- me, naar Blæsten satte ind og lavede Sandflugt; men for at dæmpe det noget, plantede han levende Hegn

langs alle Markskel, og paa de mest udsatte Steder opkastede han tillige Jorddiger. De havde megen Sygdom i Hjemmet og en stor Børneflokk, ialt 9, hvoraf de 6 døde i en tidlig Alder. Da Sønnen Søren Gerhardt Jessen 1902 overtog Gaarden, var der merglet og kultiveret 40 Td Land og desuden brækket og delvis kultiveret ca. 9 Td. Land. Besætningen bestod af 6 Køer, 2 Kvier, 2 Heste og 10 Svin. Det var saaledes et Liv i Nøjsomhed, Sparsommelighed og Savn, fuldt af Arbejde for Udkommet, men præget af Vilje og Mod, der her var levet og havde sat sine Spor. — Det fortjener at mindes.

Den næste Slægt havde større Udsyn og flere Muligheder, men derfor ogsaa større Ansvar. Søren G. Jessen og hans Hustru Karen skulde nu prøve at løfte Fædrenes Arv — finde den Skat der laa gemt under den før saa tynde Plovfure, og som før blev det igen Nøjsomhed og Flid, som de ogsaa havde lært og var indstillet paa, der hjalp dem over de første Vanskeligheder. Tiden var nu ogsaa en anden; der var anderledes Hjælpemidler, og især Kunstgødning, som gjorde, at større Arealer kunde besaas med Kornafgrøder og give større Foldudbytte. Og efterhaanden som Roedyrkingen vandt frem, gav det et vældigt Udslag i Form af Foderenheder, og dertil kom, at en god Roeavl ogsaa krævede en mere intensiv Behandling af Jorden med Dybpløjning, hvorved Blysandet de fleste Steder blev pløjet igennem og blandet med Rødsands-Underlaget, og endvidere krævedes mere Kalk og Gødskning, saa Jorden efterhaanden blev anderledes yderig som før. Søren G. Jessen begyndte, hvor hans Fader slap, brækkede, kultiverede og merglede Resten af Heden, drænedes 8 Td. Land, inddelte Marken i Skifter, og rundt langs disse plantede han levende Hegn. Ved Gaarden anlagde han en

Køkken- og Frugthave paa ca. 1 Td. Land, hvorved han plantede store Læbælter samt mod Nord og Vest tillige en Plantage paa ca. 1½ Td. Land. For at afgive Plads til forøget Avl og Besætning maatte Huse og sene ogsaa snart udvides og ny bygges, saa nu bestaar Gaarden af en hel Samling Huse, der i hvert Fald fra to Sider er helt skjult af Træer, og hvad Jorden angaar, er Driftsmaaden aldeles omlagt og forbedret, saavel med Hensyn til Kornafgrøder, Roer, Græsmark til Høslet og Græsning som vedvarende Græs. Paa de mest sandede Skifter avles Kartoffler, som baade er velsmagende og giver godt Udbytte. Besætningen bestod 1930 af 16 Malkekøer, 10 Stk. Ungkreaturer, 4 Heste og 40 Svin.

Det Stykke Arbejde, der her er udført, hvorved den karrige Hede med Flyvesand under Lyngskjoldet er forvandlet til frodige Korn-, Roe- og Græsmarker indrammet af levende Hegn, bærer Vidne om, hvad der ved Flid og trofast Arbejde kan udrettes.¹⁾ Det gamle Ord: „saa er By som Borger“ kan udmærket omskrives til: „saa er Jord som Bonde.“

Ulvegrave.

Det synes, som ulvene her i landet flere gange har været nær ved at være udryddet (og er vistnok udryddet på øerne omkring 1700), men i Jylland er de taget stærkt til igen efter alle krigene, endog så sent som efter napoleonskrigene og blev først helt udryddet 1830—40. De har jo altid fulgt hærene og hærenes ødelæggelser, og da alle vore ulykker af den slags er kommen ad landbroen mod syd, så er det givet, at ulvene har fulgt samme

¹⁾ I September 1932 fik Søren G. Jessen overrakt Kolding Vesteregns Landboforenings Sølvmedalje for Lanboflid.